

BERICHTENBLAD VAN DE VLAAMSE VOLKSBEWEGING, z. Doorbraak.

BERKENKRUIS, tijdschrift van de Vlaamse Oud-Oostfronters, dat sinds 1953 te Antwerpen door het Sint-Maartensfonds wordt uitgegeven.

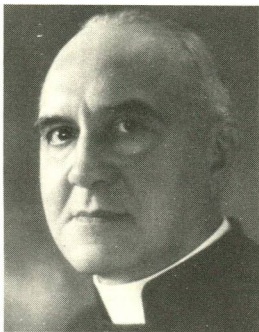
Het tijdschrift Berkenkruis ontstond in 1953 als een gestencild ledenblad van het Sint-Maartensfonds. Het volgde toen een gelijksoortige uitgave, *Periodiek Contact*, op. Sedert 1964 verschijnt Berkenkruis maandelijks en in gedrukte vorm. De oplage zou drieduizend exemplaren bedragen. De inhoud is grotendeels gewijd aan activiteiten in verband met de doelstellingen van het Sint-Maartensfonds. Het bevat ook anekdotische herinneringen en in mindere mate commentaar bij de V.B. De artikelen zijn zelden voluit ondertekend en een redactie wordt niet vermeld.

Berkenkruis weerspiegelt de geestesgesteldheid van een groep oud-Oostfronters die zijn vroegere ideeën wenst trouw te blijven.

ERIK VANDEWALLE

BERNAERTS, Jan Pieter, priester, toneelpromotor (Antwerpen 7 oktober 1879 - Westerlo 20 oktober 1956).

Na humaniorastudie in Antwerpen en aan het Klein- en Groot-Seminarie in Mechelen werd hij op 20 mei 1904 tot priester gewijd en daarna als leraar Nederlands naar het college in La Louvière gezonden. In 1908 werd hij tot onderpastoor benoemd te St.-Jans-Molenbeek (Brussel). Op

23 september 1914 werd hij aalmoezenier bij het leger. Zijn moedig gedrag aan het front bezorgde hem, als eerste, het Ridderkruis van de Leopoldsorde, dat hem persoonlijk door Koning Albert werd overhandigd. In 1927 werd hij rector van het Terninck-instituut in Antwerpen, een tehuis voor weesmeisjes, in 1937 mislezer van het Doven- en Blindeninstituut te St.-Lambrechts-Woluwe, in 1947 in het bejaardentehuis te Herne. Van 1954 tot aan zijn dood, twee jaar later, verbleef hij in het bisschoppelijk priesterhuis, kasteel de Mérode, te Westerlo.

Jan Pieter Bernaerts deed zich al zeer jong als Vlaamsgezinde kennen. Als student was hij zeer actief in de Rodenbachse studentenbeweging, werd medewerker van Dr. Laporta in het tijdschrift *De Student* en van Lodewijk Dosfel in het tijdschrift *Jong-Dietschland*. In 1900, toen hij seminarist was, sprak hij op de landdag van de Vlaamse studenten in Geel, waar hij partij koos tegen de door het aartsbisdom gevoerde politiek. Zijn benoeming tot leraar in Wallonië vatte hij dan ook niet als een beloning op.

Toen hij in 1908 onderpastoor was in het Brusselse, stichtte hij met A. Cuppens, L. Rock en O. Nelis de ATB, Algemeene Tooneelboekerij, met het tijdschrift *Tooneelgids*, waaruit later het AKVT, het Algemeen Katholiek Vlaams Toneelverbond, groeide. Bernaerts koppelde hieraan, als tegenhanger van het Landjuweel, het Vondeljuweel. Hij organiseerde en leidde een zestal toneelcongressen en legde internationale contacten op dat gebied. Hij was de topfiguur van de toneelliefhebbersbeweging in Vlaanderen gedurende de jaren 1909-'40. Verder was hij betrokken bij de stichting van *Ons Geloof*, *Hooger Leven*, *Ons Volk Ontwaakt* en het damestijdschrift *De Lelie*.

Aan het front stichtte hij het eerste Vlaamse frontblaadje, *St.-Jans-Molenbeek*. Vanwege zijn Vlaamse actie bij de soldaten werd hij, op aanstoken van de kranten *Le XXe Siècle* en *La Nation Belge* en ondanks de lof van zijn kolonel, van het front weggezonden en mocht hij zijn militair uniform niet meer dragen. Dit belette hem niet tot op de ministeries in Le Havre het recht van de soldaten te gaan verdedigen.

Na de Eerste Wereldoorlog nam hij deel aan de Vlaamsgezinde actie, o.m. door mee te lopen in de stoet van het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond op de gouddag van april 1921 in Mechelen, waar men de vrijlating van Lodewijk Dosfel eiste. Hij was ook getuige à décharge in het proces-Borms. In de Kamer werd hij toen door de Waalse socialist G. Hubin als „een opruier aan het front” voorgesteld. J.P. Bernaerts werd onmiddellijk een zeer actief lid van het IJzerbedevaartcomité, hielp het dagblad *De Standaard* oprichten en steunde de eerste activiteiten van de stichter van de Katholieke Arbeiders Jeugd, J. Cardijn. In 1924 werd hij, die ondertussen bleef ijveren voor de uitbreiding van de *Tooneelgids*, geestelijk adviseur van het Vlaamsche Volkstoneel. Als rector van het Terninck-instituut zorgde hij voor een nieuwe Vlaamse geest in het tehuis, wat hem wel eens moeilijkheden bezorgde.

Na de Tweede Wereldoorlog stichtte de zeer liefdadige priester, die altijd alles wat hij bezat aan noodlijdenden en verstotelingen uitdeelde, samen met Pater Vervinckt De Samaritaan: een hulp-

organisatie voor gezinnen van gevangenen. Dit bracht hem voor de krijgsraad die hem vrijsprak, later voor het krijgshof, dat hem tot drie jaar gevangenisstraf en een geldboete veroordeelde. Zijn burgerrechten werden hem ontnomen en hij kreeg het verbod zijn oorlogsmedailles te dragen. Op 16 juni 1946 kwam hij weer vrij, op de feestdag van St.-Lutgardis voor wier verering hij ijverde. Hij wilde op zijn graf bloemen noch lijkrede. In 1962 werd hij plechtig herdacht en richtte men voor hem een Heldenhulde-zerkje op.

LITERATUUR: R. Roemans en A. de Maeyer, *Een kwart eeuw toneelleven in Vlaanderen* (1949); - A. de Maeyer, *Jan Bernaerts (1879-1956)*, in *De Vlaamse Oudstrijder* (2 september 1962); - *E.H. Jan Bernaerts* (1962); - A. de Maeyer, *Bernaerts, Pieter Jan*, in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, I (1964); - A. de Bruyne, *Rektor Jan Bernaerts*, in *Petits Vicaires...* (1969).

PIETER J.A. NUYENS